

PROFESORUL ȘI ISTORICUL AUREL PENTELESCU

Sunt onorat să scriu un medalion despre Profesorul și istoricul Aurel Pentelescu, la solicitarea redacției revistei „Misiunea” a Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, având sediul la Mănăstirea Dintr-un Lemn, jud. Vâlcea.

Precizez, cu ani în urmă, în 2014, am fost solicitat să inițiez și să consemnez o amplă convorbire cu distinsul Profesor, care s-a tipărit în volumul aniversar Cartea cu prieteni. Mărturii, Impresii, Amintiri. Aurel Pentelescu la 75 ani, Editgraph, Buzău 2014, 543 p., volum coordonat de Marius-Adrian Nicoară, Ionuț-Constantin Petcu, Daniel Stan. Convorbirea amintită, „Aurel Pentelescu la 75 de ani”, este cuprinsă la pp. 16-116. Evident, mă voi folosi de unele informații cuprinse în ea, dar mai ales voi utiliza diverse aprecieri desprinse din cele 77 evocări ale colegilor istorici și a multor prieteni aflate în acest volum aniversar deosebit.

În acest context sunt nevoit să relatez succint despre relația mea cu Profesorul și istoricul Aurel Pentelescu. Sunt mulți ani de când ne cunoaștem, circa douăzeci. Nu i-am fost student, întrucât diferența de vârstă dintre noi este exact de 50 ani. Ne-am cunoscut la diverse sesiuni științifice, și cum avea nevoie de un teolog ca ajutor, am fost solicitat să îl sprijin, recomandat de fratele meu Adrian-Nicolae Petcu; nu am ezitat. Drept urmare, colaborarea dintre noi doi a fost exemplară. Am cercetat în arhive, biblioteci și pe teren, tipărind deja trei cărți: Episcopii Armatei Române. Biografii. Documente (1921-1948), în 2016; În vâltoarea anilor. Studii și comunicări, în 2019; Episcopul Dr. Partenie Ciopron. O viață închinată Bisericii și Armatei Române (1896-1980). La 125 ani de la nașterea sa, în 2021. Atât prima cât și ultima dintre aceste lucrări au fost premiate de forumuri științifice și culturale naționale, cea despre Episcopul Dr. Partenie Ciopron a primit Premiul „Aurelian Sacerdoțeanu” al Academiei Oamenilor de Știință din România – Secția Istorie, pe anul 2023.

Precizez că Profesorul și istoricul Aurel Pentelescu

a mai elaborat încă două lucrări în domeniul Istoria Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu Gavriil Preda, conferențiar universitar, doctor în istorie, fostul său student militar în anii 1985-1986, și anume: Mitropolitul Pimen Georgescu. Viața și înfăptuirile sale (1853-1934). La 150 ani de la nașterea sa, în 2003, premiată de Academia Română în anul 2005 cu Premiul „Mircea Florian”; Mitropolitul Pimen Georgescu și Marea Unire din anul 1918, în 2019. Acest fapt atestă pregnant că un domeniu de cercetare istoriografică al Profesorului Aurel Pentelescu este cel privitor la asistența religioasă în Armata Română în epoca contemporană, cu rezultate remarcabile, cât și prezența amândurora sau individual, număr de număr, cu studii și articole în revista „Misiunea”, de la apariția acesteia, în 2014, încoace.

Găsesc nimerit să prezint în continuare domeniile de cercetare istoriografică, în ordinea cronologică a abordării acestora, de către Profesorul Aurel Pentelescu. Pe primul loc se situează istoria Școlii Superioare de Război din București (1889-1948), iar în cadrul acestuia, cu multe elemente de noutate, profesoratul lui Nicolae Iorga (1871-1940), în anii 1909-1940, la această instituție de învățământ militar superior din România, organizată după model european, unică în țară și mult timp în sud-estul Europei. Cursurile lui Nicolae Iorga, Chestiunea Rinului (1912), Chestiunea Dunării (1913), Chestiunea Mării Mediterane (1914) și

Chestiunea Océanelor (1919) atestă pregnant viziunea geopolitică (fără a fi numită cu acest termen de ilustrul savant) asupra zonelor geostrategice europene cu factori de risc (numite cu această sintagmă de istoricul Aurel Pentelescu), conferindu-i pentru prima dată în istoriografie atributul de geopolitician și fondator al disciplinei Geopolitica în învățământul universitar românesc. Dovada peremptorie a acestor aspecte va fi cursul Chestiunea Mării Negre, ținut de Gheorghe I. Brătianu (1898-1953) la Universitatea din București în anii 1941-1943. Meritul Profesorului Aurel Pentelescu în această chestiune constă în a fi sesizat pentru prima dată în istoriografie viziunea geopolitică a savantului Nicolae Iorga în cele patru cursuri ținute de acesta la începutul veacului al XX-lea în fața ofițerilor-studenți la Școala Superioară de Război din București. Studiul științific pe această temă, Zone geostrategice europene și factori de risc în viziunea lui Nicolae Iorga a fost prezentat la simpozionul „Factori de risc în Europa secolului XX”, organizat de „Revista de Istorie Militară” la Sinaia, Hotel „Palas”, în zilele de 7-8 decembrie 1996, și tipărit ulterior în mai multe rânduri, recent în volumul Aurel Pentelescu, Cu picioarele pe pământ. Studii și comunicări, Editura Militară, București, 2024, pp. 17-29.

Fără îndoială, domeniul de cercetare istoriografică predilect al Profesorului Aurel Pentelescu este

și rămâne Aeronautica Română în anii celui de al Doilea Război Mondial (1939-1945), în cadrul căruia a scris mai multe lucrări, inclusiv teza de doctorat în Științe Militare – specialitatea Istoria Militară, cu titlul Aeronautica Română pe Frontul de Est (22 iunie 1941 – 12 mai 1945), susținută la azi Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București, în anul 1995, validată de cinci referenți de specialitate, după patru ani de doctorantură, între care și academicianul Florin Constantiniu (1933-2012). Acesta a afirmat în scris că această teză de doctorat este „cea dintâi anchetă sistematică asupra unei teme de cel mai mare interes istoric și militar”, făcând prezicerea că „ea se înscrie de pe acum ca o lucrare de referință, grație anexelor (hărți și diagrame) de cel mai mare folos pentru viitorii cercetători”.

Alte lucrări în acest domeniu de cercetare: Hidroaviația României (1994; cu Jipa Rotaru, Cristian Crăciunoiu); Gruparea Aeriană de Luptă la eliberarea Basarabiei și cucerirea Odessei (1995; cu Florica Dobre, Cristian Crăciunoiu); Destinul unui zburător. Căpitanul aviator Mircea T. Bădulescu, 1917-1967 (2002, monografie).

Teza de doctorat amintită s-a tipărit la zece ani de la susținerea ei, în 2006, într-un număr extrem de restrâns de exemplare (50 exemplare), ca material didactic, la azi, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” din București. Este cuprinsă în planul editorial al Editurii Militare pe anul 2025, când se împlinesc 85 ani de la destrămarea României Întregite prin Marea Unire din anul 1918 și 80 de ani de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial (1939-1945).

Personalitatea istoricului martir Gheorghe I. Brătianu (1898-1953) a preocupat stăruitor pe Profesorul Aurel Pentelescu, ca istoric cercetător. Drept urmare, în 1994, împreună cu Petre Otu a reeditat cele șase prelegeri ținute de Gheorghe I. Brătianu în februarie 1942 la Școala Superioară de Război din București, cu titlul Originile și formarea unității românești, pe baza cărora, în anul 1943, Gheorghe I. Brătianu a tipărit un amplu volum cu același titlu, dar în limba franceză, răspândit în vestul Europei, în principal în Franța. Tot cu Petre Otu, sub coordonarea acestuia, la Editura Corint s-a tipărit volumul Gheorghe I. Brătianu. Istorie și politică, cu studii distincte a celor doi autori, în anul 2003. Pentru ca în același an, 2003, Aurel Pentelescu să tipărească volumul de autor intitulat Gheorghe I. Brătianu (1898-1953). În fața istoriei. La 50 de ani de la moartea sa, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 214p., care cuprinde mai multe studii editate privitoare la viziunea geopolitică a distinsului istoric, precum zona Mării Negre ș.a.

Cu istoricul Liviu Țăranu, Aurel Pentelescu a tipărit două importante lucrări: Gheorghe I. Brătianu în dosarele Securității. Documente (1947-1953), prefătată de acad. Dinu Giurescu, în anul 2006, și Pagini din tineretea lui Gheorghe I. Brătianu (1898-1953), în 2018, în care s-a retipărit pentru prima dată după o sută de ani primul studiu istoric semnat de liceanul Gheorghe I. Brătianu, la vârsta de 18 ani, în „Revista Istorică” a lui Nicolae Iorga, în 1916, intitulat O oaste moldovenească acum trei veacuri, cu cele două mari părți: Răscoala boierimii împotriva lui Ștefan Tomșa; Oștirea lui Ștefan Vodă Tomșa în 1615, vestind apariția unui mare istoric medievist în istoriografia română.

Se poate lesne observa că problematica asistenței religioase în Armata Română în epoca contemporană s-a ținut, ca domeniu de cercetare istorică, practic în același timp cu celelalte domenii arătate, probând un mare efort de cercetare și redactare a lucrărilor, cât se poate de onorant, deopotrivă pentru istoricul Aurel Pentelescu, dar și pentru ceilalți colaboratori istorici, precum Gavriil Preda, Ionuț-Constantin Petcu, Liviu Țăranu ș.a.

Profesorul Aurel Pentelescu s-a născut la data de 28 noiembrie 1939 în satul Prăleni, comuna Poiana Stampei, zona Vatra Dornei, județul Suceava într-o familie de țărani bucovineni, mândri și demni în comportamentul lor, tatăl, Victor Pentelescu (1907-2001), fiind lucrător forestier sezonier și plutaș de la vârsta de 17 ani, iar Maria Pentelescu (1914-1961), născută Irimescu, casnică, cu șapte nașteri naturale, din care au trăit multă vreme trei băieți și o fiică, în prezent trăiesc doar doi băieți, Aurel și Dorin, acesta, născut în 1947, este mezinul între băieți.

Din câte cunosc – și, fără exagerare, cunosc câte ceva din viața și activitatea Profesorului Aurel Pentelescu – viața acestuia a fost nu una ușoară, ci una marcată de griji și greutatea de tot felul sub incidența evenimentelor familiale sau sociale, traversate datorită tenacității sale și ajutorul dezinteresat al celor care i-au prețuit munca și caracterul ferm, responsabil.

Copilul Aurel Pentelescu avea opt ani când, în martie 1948, părinții au vândut gospodăria lor din satul Prăleni – Poiana Stampei și s-au mutat definitiv în satul Sărățel de lângă orașul Bistrița, în speranța unui trai mai bun din lucrarea pământului agricol și posibilitatea purtării celor doi băieți la școlile din oraș. Numai că vremurile au devenit potrivnice, colectivizarea și alte constrângeri sociale (cotele obligatorii etc.) îi sărăcise de tot. După absolvirea clasei a patra, în 1949, copilul Aurel Pentelescu a fost reținut doi ani școlari în gospodărie. Avea să fie înscris în clasa a cincea, la oraș, abia în anul 1951, la insistențele învățătorului Lazăr Valeriu

(1919-1990) din sat, care pleda că „îi trece vremea”.

O situație similară s-a repetat și cu înscrierea la liceu. Dirigintele clasei a șaptea, profesorul de matematică Dimitrie Cojocaru (1904-1993) a decis plecarea la liceul militar. Astfel se explică prezența elevului Aurel Pentelescu în Liceul Militar de Marină din Galați, în anii 1954-1957, absolvit cu diplomă de maturitate (bacalaureat) și rezultate excepționale, dar respins medical pentru marină și aviație. În anii 1957-1960 a urmat Școala Militară de Ofițeri tehnici de Radiolocație din București, la absolvire primind calificarea de ofițer tehnic de radiolocație și gradul militar de locotenent tehnic.

Se poate aprecia – în conformitate cu afirmațiile Profesorului Aurel Pentelescu – că timp de 70 ani (1954-2024), slujind în armată, ca ofițer activ în anii 1960-1995 (35 de ani), apoi ca pensionar militar, a asigurat existența materială a sa și a familiei sale, cu doi copii: Adriana-Meda (n. 1971) și Mihai-Dan (n. 1978), fiind căsătorit în anul 1970 cu Aurelia (1946-1994), născută Damian, merceolog la Combinatul Siderurgic Reșița.

În anii 1973-1978 a urmat, cursuri fără frecvență, Facultatea de Istorie a Universității din București, obținând licența în istorie contemporană. Iar în anii 1973-1984 a activat ca lector și lector șef de științe sociale la Centrul de Instrucție al Aviației Militare, azi Baza Aeriană 95 Bacău, unde a predat istorie, doctrină militară, politică economică și educație militară.

La 45 de ani, în 1984, este chemat și să dă concurs la Catedra Istoria poporului român din Academia Militară, condusă din 1977 de regretatul profesor colonel doctor în istorie Vasile Mocanu (1928-2010), ocupând postul de conferențiar. Va deveni profesor, prin concurs, în aprilie 1989 la aceeași catedră. A profesat în această catedră din septembrie 1984 până în octombrie 1995, adică 11 ani, când a fost trecut în rezervă, ca ofițer, cu gradul de comandor aviator (colonel), conform cu Statutul cadrelor militare, care a coborât cu cinci ani pragul de pensionare față de perioada precedentă.

Potrivit aprecierilor Profesorului Aurel Pentelescu, cei peste zece ani de activitate în Catedra Istoria poporului român din Academia Militară, cu spiritul ei de rang universitar, au fost cei mai luminoși din viața sa, în pofida multor greutatea întâmpinate (lipsa unei locuințe pentru familie timp de trei ani, decesul soției în septembrie 1994 ș.a.). În acești ani a pus de acord dorința adolescentină de a fi profesor de istorie cu realitatea practică la catedră, iar posibilitatea (oficială) de a cerceta în arhive și marile biblioteci din Capitală l-au satisfăcut pe deplin. De aici, după anul 1989, rodnică sa activitate editorială, prețuirea de care s-a bucurat